

Cuvânt final

al autorului cu privire la corurile „Corul Medicilor din București 1970-1973” și corul „Collegium Byzantinum - Aachen/Aix la Chapelle 1978-2008”, și cu privire la dirijorul acestor coruri

Înainte de a apare în mod „exploziv” la suprafața înaltei scenei muzicale românești, Corul Medicilor din București, ca într-o viață anterioară, trăise mult timp, și chiar din fragedă pruncie, la adăpostul bisericii, îmbăiat de cântarea corală. Cu mult timp înaintea debutului direct de pe scena Ateneului Român în martie 1970, acest cor fusese acasă la el în Haendel, Bach, Mendelssohn... Cât privește dirijorul, acesta formase și condusese coruri de la vârsta de 12 ani, la Brașov... Aceasta în ceea ce privește muzicalitatea Corului Medicilor.

În ceea ce privește omogenitatea în general și emisia vocii corale în particular, acestea erau rodul unei metode de antrenament al vocii corale cu totul proprie, pe care corul n-o împrumutase sau mimase de la nici un fel de cor din România. Această metodă proprie de antrenament era constituită dintr-un ansamblu de tehnici și se baza pe o serie de principii de conducere a repetițiilor și de interpretare provenind atât din Anglia, cât și din cercetările proprii.⁵ Aceasta în ceea ce privește originalitatea sonorității Corului Medicilor.

În ceea ce privește originalitatea interpretărilor, aceasta decurge din faptul că, în marea lor majoritate, lucrările corale aflate în repertoriul Corului Medicilor au fost prezentate în primă audiție. Analize muzicologice ulterioare vor arăta, cu siguranță, poziția de frunte în viața muzicală românească a Corului Medicilor în ceea ce privește ineditul absolut al repertoriului concertistic.

O altă caracteristică a Corului Medicilor este lărgirea evantaiului stilistic. Pentru prima oară în țară, repertoriul renescentist a fost lărgit cu cel elizabetan. La fel, genul negro-spiritual coral a fost lansat pentru prima oară în România de acest Cor.⁶ Poziționarea Corului Medicilor pe prim loc în viața românească și în ceea ce privește lansarea lucrărilor psaltice din vechile manuscrise de pe teritoriul țării, a fost, din păcate, înlăturată brutal cu ocazia Congresului Mondial de Bizantinologie de la București din septembrie 1971. Solicitat atunci de organizatori - la recomandarea muzicologului Mihai Stan - pentru a concerta la Ateneu, în fața delegaților, cu un program propus de bizantinologii Panțiru și Ciobanu, Corul Medicilor a fost înlăturat în ultima oră prin presiuni politice și înlocuit cu un cor al cărui dirijor era ocrotitul comitetului central al partidului comunist.

Această lovitură dată Corului Medicilor și dirijorului său în 1971, a primit o categorică ripostă în Diaspora. Începând cu anii 1978 și până în 2008, corul de cameră german „Collegium Byzantinum Aachen - Aix la Chapelle” și-a propus și a realizat - sub îndrumările bizantinologului român Gheorghe Ciobanu - un repertoriu de muzică român-bizantină bogat populat cu piese inedite din manuscrise din secolele X - XIX aflate pe teritoriul României. Acest repertoriu a fost înregistrat pe discuri în anii 1981-1983 de către o renumită instituție muzicală germană sub forma unei Antologii de muzică religioasă român-bizantină, prima din lume. Modul de prezentare a acestor piese a respectat autenticitatea caracterului modal bizantin, fie că redarea a fost făcută în manieră strict de Strană, fie că a beneficiat de prelucrările pe mai multe voci făcute de dirijorul său într-un stil compozițional propriu. Aceasta în ceea ce privește repertoriul.

Din documentele redade mai sus, merită să fie relevată o caracteristică proprie corului „Collegium Byzantinum”. Este vorba de mișcarea dinamică prin contraste în cadrul registrului de piano. Se știe că, fiziologic, - *per concert* - nu pot fi declanșate în auditor decât două - cel mult trei reacții de fior estetic. Experiența arată că fiorul estetic, zguduirea emoțională maximă în

⁵ O parte din aceste tehnici profesionale este redată în lucrarea doamnei Otilia Manea.

⁶ Un merit cu totul deosebit în acest sens îl au pianistul Liviu Barbu, percuționistul Iulian Reit și contrabasistul Ștefan Thomas de la Filarmonica George Enescu.

concert, se obține prin nuanțe de *pp* și *ppp* atunci când aceste puncte culminante sunt puse într-un relief dinamic contrastant. Acest element - sunetul eterat - s-a adăugat elementului de *fortepiano*, semnalat în partitură prin „< *fp*”, care este un atac scurt în *forte* al notei, urmat imediat de un ecou prelungit, în *piano*, al aceluiași sunet. Un exemplu tipic în acest sens este pasajul „ina that morning” din negro-spiritualul „You may bury me in the East” din repertoriul Corului Medicilor

Un adaus al Corului Collegium Byzantinum - față de perioada parcursă cu Corul Medicilor - la tehnica antrenamentului vocii corale, a fost vechiul ison bizantin, pentru mulți coriști neantrenați o tehnică mai greu de stăpânit decât o coloratură de Haendel. Isonul, modelul suprem de sunet fundamental, a fost studiat la monocord de Pitagora și ridicat de urmașii acestuia la rangul de element creator al melodiei. La fel ca sunetul Mi grav din „Aurul Rinului” lui Wagner, isonul naște melodia, o însoțește și o face să reintre, în final, în sunetul fundamental. Un exemplu major din repertoriul corului Collegium Byzantinum este lucrarea „Lumină lină”, în care toată substanța melodică și armonică apare și se dezvoltă în jurul sunetului fundamental Do ținut isonal de Alto II și Tenor II. Dumnezeu este Sunetul fundamental și, prin aceasta, Creatorul oricărei melodii. Isonul nu e flașnetă, nu e sunet de pedalier de orgă, ci un sunet viu, supus dinamicii și agogicii melodiei. Fiecare din cei ce-l cântă, trebuie, tehnicește, să intre și să iasă pe nesimțite din ison, pe nevăzute, folosind tehnica respirației ascunse, camuflate.

Un alt adaus original produs în perioada Corului Collegium Byzantinum este tehnica producerii rezonanței maxime proprii, individuale, a fiecărui cântăreț, a oricărui sunet, în orice variantă de vocale și la orice amplitudine. Fiecare cântăreț de cor posedă structurile anatomice care permit producerea fenomenului acustic de intrare în rezonanță maximă a sunetului. Orice început de repetiție, orice „încălzire a vocii”, trebuie să fie în stare să asigure, printr-un exercițiu specific, căutarea și găsirea acelei poziții anatomo-fiziologice a aparatului vocal în care rezonanța este maximă. Prin aceasta, încălzirea vocii devine o rugăciune. Raga indiană este un bun exemplu. Odată găsită, această poziție poate fi păstrată și adaptată la diferitele vocale și la diferitele înălțimi din cadrul melodiei. Fiecărei vocale îi corespunde un anumit formant, un ansamblu de parametri fizici și anatomo-fiziologici, care o caracterizează. Rolul găsirii rezonanței proprii este de a maximaliza formantul vocalei prin amplificarea diferită dată armonicilor. Orice sunet care apare pe lume, apare întotdeauna însoțit de o bogată trenă de sunete armonice superioare și inferioare.⁷

Mai este de spus aici un lucru, poate cel mai important din toate.

În ziua în care o persoană va înțelege că este momentul și locul de a întreprinde vreo reconsiderare a contribuției corurilor de cameră „Corul Medicilor din București” și „Corul Collegium Byzantinum din Aachen-Aix la Chapelle”, atât pe plan estetic, cât și pe plan cultural și spiritual, la arta și cultura română, cea mai importantă obligație pe care o va avea acea persoană, este de a pronunța cu voce tare numele membrilor acestor formații, fondatori sau adăugați pe parcurs, în viață sau duși dintre noi, folosind pentru aceasta cele două liste care urmează.

Mircea Valeriu Diaconescu, Aachen, 2015

⁷ Unul din membrii corului „Collegium Byzantinum”, muzicianul Wolfgang Saus, a dezvoltat, amplificat și publicat, pe baza tehnicii de găsire a rezonanței proprii însușite la Collegium și pe baza tehnicilor de producere a armonicilor superioare și inferioare învățate de la călugării tibetani, o tehnică, o școală, utilizată de el chiar în manieră concertistică, numită în limba germană „Obertonmusik”. Wolfgang Saus oferă concerte în care el singur cântă concomitent, polifonic, la 2-3-4 ... voci.

LISTA MEMBRILOR CORULUI MEDICILOR DIN BUCUREȘTI 1970-1973

(cu * membrii fondatori, cu ♪ studenții de la Conservator trimiși în practică, cu † membrii decedați)

SOPRAN

Loreta Barbu *†
 Marilena Bododea *
 Elisabeta Bortiş ♪
 Manuela Ciontolac ♪†
 Elisabeta Coman ♪
 Viorica Deleanu ♪
 Alina Dereșanu *
 Cornelia Diaconescu *
 Aurora Ionescu †
 Otilia Manea *
 Gabriela Niculescu ♪
 Margareta Niculescu *
 Adina Opreșan *
 Olimpia Safciu †
 Eugenia Săvescu *
 Gabriela Sersea
 Camelia Stoichiță *
 Erminia Tănase *
 Cornelia Tutunaru *
 Marilena Zgunea

TENOR

Liviu Barbu *
 Aurel Ciocănu *
 Alexandru Danga *
 Victor David
 Nelu Dobre *
 Nour Ionescu *
 Ionel Mihale ♪†
 Laurențiu Puiu *†
 Virgil Ștefănescu *†
 Constantin Tolici *†
 Paul Tolici *†
 Aurel Zgunea *

ALTO

Stela Apostolescu *†
 Ilze Artinian
 Adina Cojea
 Stela Cornea ♪
 Viviana Crasovschi
 Alina Ionescu *
 Mihaela Ionescu - Lumi *†
 Mariana Niculescu ♪
 Georgeta Sârbu ♪
 Doina Stoica *
 Lucica Stoichiță *
 Maria Tolici*
 Ana-Maria Zamfirescu

BAS

Viorel Anastasiu
 Octavian Coconcea †
 Gheorghe Iancu Diaconescu
 Mircea Diaconescu *
 Gabriel Făurescu *†
 Nicușor Gheorghită
 Mihai Ghircoiaș†
 Emil Iorga *†
 Helmut Niko
 Ionel Pascu *
 Cornel Răileanu *
 René Stoica *
 Mugurel Ștefan
 Samuel Tutunaru *
 Mihai Zamfirescu

LISTA MEMBRILOR CORULUI COLLEGIUM BYZANTINUM DIN AACHEN 1978-2008

SOPRAN

Helene Albrecht†
 Ursula Apitzsch
 Margrit Bachmann*
 Ingrid Barz
 Doriane Chomiac*
 Alexandra Cosma
 Ursula Decker
 Cornelia Diaconescu
 Henricke Ebel
 Ingeborg Eberlein
 Brigitte Franck
 Helen Fürniss†
 Anina Gabrielis*
 Inge Geissler
 Letiția Ghețu
 Sabine Gross
 Elisabeth Heine-Hirt
 Ellen Hirse†
 Kathrin Holtermann †
 Michaela Ionesco*†
 Susanne Kaspar
 Marita Kauhsen
 Ulla Koester-Gendrisch
 Sieglinde Kremer*
 Anna Ördög
 Bettina Raeck (Nickoll)
 Annete Rahm
 Martina Ross-Nickoll
 Ingrid Schella
 Tania Stoian
 Ingrid Zahn

TENOR

Stefan Apitzsch †
 Martin Biscop
 Konrad Buers
 Otnel Ciurdar
 Wolfgang Hahn
 Felix Impe
 Frank Küper
 George Lambrache
 Harald Nickoll
 Ralf Schlüter
 Josue Va-Calvo*
 Arndt Zerbe
 Aurel Zgunea*

ALTO

Charlotte Becker-Kunz
 Hildegard Böhm
 Sylvie Degny*
 Elfriede Dinu
 Eliseda Dumitru
 Friedricke Dunkel*
 Beate Eberhard
 Britta Höddinghaus
 Els Janssens
 Mimi Nicolescu-Pitot*
 Hildegard Oberschelp
 Regine Saus
 Guillaumete Sauve*
 Olga Stöcker
 Ute Teichmann*
 Dagny Maria Wennberg*

BAS

Dietrich Bachmann
 Heribert Becker
 Milorad Dedic*
 Mircea Diaconescu*
 Walter Dilling
 Mircea Duțescu*
 Magdiel Greising
 Helmut Hambücken
 Thomas Höddinghaus
 Martin Kreilkamp
 Bert Röhrlich
 Wolfgang Saus
 Eugen Sârbu*
 Ion Soanea†
 Roberto Va-Calvo*